

De verschrikkelijke leeuwerikenmoord in Frankrijk

Jaap Taapken

Vlak vóór de landing op het vliegveld van Bordeaux zien wij ze al overal liggen: de slagnetten ('les pantés à alouettes) met de kleine gecamoeleerde vanghutten (de 'cabanes'), waarin de Franse vogelvangsters op de loer zitten om er de doortrekkende Veldleeuweriken vanuit te kunnen verschalken. En ook Graspiepers, Kneuen en andere kleine zangvogels worden niet ontzien. Niet alleen die zwarte vierhoekige stukjes grond, soms vier, maar gewoonlijk twee tot drie rondom zo'n 'cabane', maar ten noorden en ten noordoosten van deze stad zie ik vanuit de lucht in het lage licht van de nog niet ondergegane zon vele tientallen kleine kunstmatig aangelegde waterplasjes onder mij glimmen, die wij 'eendenputten' zouden kunnen noemen.

Blijkbaar zijn deze waterplasjes niet alleen in de lage landerijen bij de Gironde te vinden, maar ook in de omgeving van de vele étangs die in dit landschap te vinden zijn.

Allemaal voor de jacht op vogels. Want het gebied rond Bordeaux is een duivels gebied, waar ook de Tortelduiven in het bijzonder in het voorjaar een aanzienlijke 'veer' moeten laten en waar nog wat later in het najaar de jacht op Kieviten, Goudplevieren en vele watervogels in alle hevigheid losbrandt. Het is een centrum van de jacht, waar duizenden Kieviten en Goudplevieren jaarlijks het leven laten, temeer daar dit soorten zijn die op en neer trekken met de koudegrens, waardoor de kansen zich tijdens één seizoen voor elk individu om door een jager daar geschoten te worden, vele malen zijn...

Maar ook de Ijstervangst, eerst op de Zanglijster en de Merels, later ook op de Koperwieken en de Kramsvogels is meedogenloos.

De leeuwerikenvangst

De leeuwerikenvangst hebben wij eind oktober 1982 van heel nabij kunnen meemaken en observeren. En passant constateerden wij ook een sterke jachtdruk op de doortrekkende Merels en Zanglijsters. Voor de andere lijstersoorten was het toen nog te vroeg, maar uit de vele plastic lokvogelsgeluidsbandjes en dergelijke die in talloze kleine winkeltjes aangeboden worden, was het duidelijk op te maken dat ook de andere Ijsterachtigen later in het najaar in deze zuidwesthoek van Frankrijk sterk bejaagd worden.

Wij zijn later in Les Landes (tussen Cap Ferret en Biarritz) tot onthutsende conclusies gekomen, die ofschoon deze nu ook openbaar zijn gemaakt door SEPANSO (Société pour l'Etude, la Protection et l'Aménagement de la Nature dans le Sud-Ouest) in een speciaal rapport dat in april 1982 in druk verscheen (84 bladzijden), nog schokkender zijn dan zij naar voren brengen. Is het omdat men zich toch nog te weinig in de praktijk van deze vogelvangst heeft verdiept en is men toch nog te veel theoretisch te werk gegaan bij het Franse vogelbeschermingswerk of willen de Franse vogelbeschermers, waarin zich ook vele jagers in de voorste gelederen bevinden, binnen de redelijke grenzen houden en toch de kwestie tegenover het buitenland nog wat verzachten? Want het is ook van talloze Nederlandse vogelbeschermers bekend dat ze

tegenover onze buitenlandse vrienden het zoeken van kievitseieren en het vangen van enden in eendenkooien trachten 'goed te praten'.

Er bevinden zich in Zuidwest-Frankrijk, globaal genomen tussen de Gironde-monding en Biarritz, vrijwel het gehele jaar door duizenden jagers in het veld, waarvan slechts een klein deel blijkt te zijn geregistreerd. Eén op de drie mannelijke bewoners komt daar regelmatig met één of meer geweren in het veld en ook de stadslui (door de plattelandsbevolking 'Bordelais' genoemd) komen daar nog eens bij. Velen nemen zelfs in het voor- en najaar een week of twee vrijaf om in de trektijd van de massale doortocht van leeuweriken, lijsters en duiven er op los te kunnen knallen. Geografisch ligt dit gebied namelijk uiterst gunstig voor de trekvogels, die hier uit geheel Noord- en West-Europa samenkomen om daarna bij gunstige weersomstandigheden de westzijde van de Pyreneeën over te steken.

Bezoek aan leeuwerikvangplaatsen

Bij het bezoek aan talloze leeuwerikvangplaatsen zijn wij tot onthutsende conclusies gekomen. Ja, u mag het gerust weten: ik heb er nachten niet van kunnen slapen. En toch ben ik al heel wat gewend, want ik heb al wat jacht- en vangpartijen op trekvogels in talloze zuidelijke landen langdurig en intensief meegemaakt.

Vogelvanger Jules René Ferris in Biscarrosse. Let op de twee leeuwerik-lokluitjes, die hij aan een koordje om de hals heeft hangen. Ik zag kortgeleden een identiek model van zo'n lokluitje op een schilderij van Johannes Leemans, gesignd en gedateerd in 1869.
Foto: Jaap Taapken.

De hele kuststrook, tot enkele tientallen kilometers landinwaarts, ligt in Les Landes bezaaid met vogelvanginrichtingen. De Franse vogelbeschermers melden alleen al uit het gebied van Les Landes zo'n 10.000 vogelvangers, die met netten leeuweriken vangen. Gemiddeld gebruiken deze vogelvangers (ge-

assisteerd door 1 à 3 man) een drietal open slagnetten en sommigen maken daarbij ook nog gebruik van één of twee zogenaamde 'vluchtdeuren' (dit zijn netten om laag over de grond vliegende vogels in de vlucht uit de lucht te slaan). Er zijn er weliswaar met vier en meer slagnetten, er zijn er ook met maar twee. Elke open plek (het gebied is vooral in het achterland, hier en daar sterk bebost) en elk bouwlandje (ook hier wordt veel mais verbouwd) bevat één of meer vangplaatsen en rondom de kleine dorpen en gehuchten (ja zelfs in de dorpen zelf) bevinden zich die 'cabanes' met de daaromheen liggen slagnetten.

Bij elk slag-net van 2 à 3 lokvogels (versgevangen Veldleeuweriken, soms ook Kneuen of andere soorten). Laten wij zeggen gemiddeld $\pm$ 8 lokvogels per vogelvanger. Want die lokkers zijn geen lang leven beschoren (wij lieter er dan ook hier en daar wat vliegen!). Veldleeuweriken, die wij in sommige kooitjes controleerden waren broodmager en hadden weinig levensvatbaarheid meer. In het voordeligste geval staat er wat voer in de verzamelkool, waar zo'n tien Veldleeuweriken op elkaar gepakt zitten in hun eigen vuil. Want zo lang ze op de netten zijn 'uitgezet' krijgen ze geen voer of water. In de wind of de brandend hete zon (in die periode is 24°C in de schaduw heel normaal) zitten ze met beide poten, boven het hielgewicht, vastgebonden aan een zwarte draad. Sommige lokvogels worden buiten de slagnetten op een zogenaamde 'wip' geplaatst. Met een lange draad zijn ze verbonden met de vangershut. Van daaruit kunnen de leeuweriken aan het fladderen gebracht worden. Hiermee wil de vanger het neerdalen van vliegende Veldleeuweriken imiteren als er troepjes overvliegen. Maar ook

Veldleeuwerik als lokvogel onder een boog, die de vogels beschermen tegen het dichtslaan van het net. Foto: Jaap Taapken.

Frans student uit Bordeaux als lijsterjager. Cap Farret.
Foto: Jaap Taapken.

daar zitten ze zonder voedsel of water in het vaak sinderende, hete duinzand.

Soms worden er ook lokvogels in kleine kooitjes gehouden, zogenaamde lokker-kooitjes. Omdat een lokvogel dus ongetwijfeld niet het hele seizoen meedoet, nemen wij aan dat daarom elke vanger minimaal 20 lokvogels (Veldleeuweriken) nodig zal hebben. Dan spreken wij nog niet eens over Kneuen en Graspiepers, die officieel óók voor de vangers tot verboden bezit behoren.

Berekening

Een eenvoudige berekening wijst dus uit dat er alleen al voor 10.000 installaties zo'n 200.000 Veldleeuweriken jaarlijks het lot van lokvogel moet ondergaan, Hiervan zal, na een hevige en langdurige marteling als lokvogel, geen enkel exemplaar het overleven. Het aantal Veldleeuweriken dat 's winters over wordt gehouden wordt door insiders als te verwaarlozen beschouwd. Nu moet de eigenlijke vangst nog beginnen. Nemen wij aan, gezien de lange tijden, die de vangers aan de vangst besteden en de hoge kosten per installatie (ruim f 130,- of meer voor één slagnet met toebehoren), dat per slagnet 100 Veldleeuwe-

Ook een gehucht in Morbihan herinnert aan de leeuweriken.
Foto: Jaap Taapken.

riken in één seizoen worden gevangen, dan zouden dat nog eens 300 Veldleeuweriken gemiddeld per vanger per seizoen zijn. Dat is zeker niet té hoog geschat. Voor de 10.000 vogelvangers in Les Landes mag dus een jaarlijkse vangst van 3.200.000 Veldleeuweriken gerekend worden. In aanmerking genomen dat er dan nog ongeveer één derde van dit aantal met het geweer geschoten wordt, dan komen wij zonder te overdrijven tot een jaarlijks bemachtigd aantal Veldleeuweriken van ruim 5 miljoen vogels. Te meer als wij ons bedenken dat in de Provence nog vele kleine paté-fabriekjes zijn, waar veel Veldleeuweriken worden verwerkt. Blijkbaar houdt men zich in dit deel van Frankrijk ook volop bezig met het vangen van Veldleeuweriken. Het

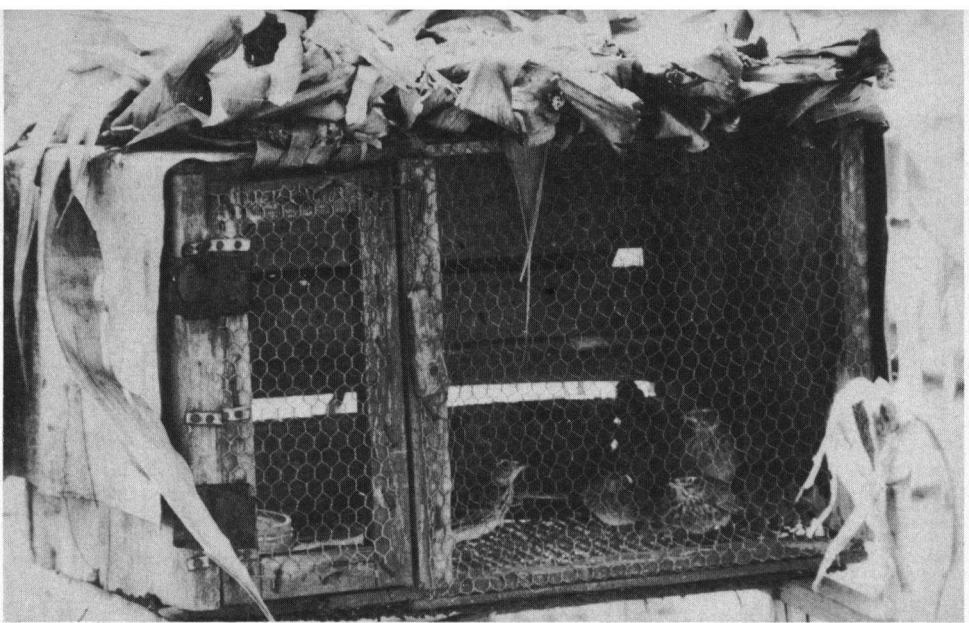

Zelfs in plaatsnamen is de leeuwerik vereeuwigd.
Foto: Jaap Taapken.

aantal voor geheel Frankrijk mag dan ook eigenlijk nog veel hoger gerekend worden. Hoe druk is het niet met jagers in Noord-Frankrijk, als wij tussen de Belgische grens en Parijs langs de grote autowegen op goede trekdagen vele honderden vogeljagers met het geweer door de akkers zien struinen? Ook daar schiet men dan volop op Veldleeuweriken.

EEG-Vogelrichtlijnen verbiedt nettenvangst

Deze nettenvangst is niet geoorloofd, omdat de vangst met netten en lokvogels van Veldleeuweriken volgens de EEG-Vogelrichtlijnen verboden is. Bovendien worden veel Veldleeuweriken vanuit de 'cabane' bij de slagnetten met het geweer geschoten, als ze niet met de netten kunnen worden gevangen. Want elke vanger heeft een geweer in zijn hut staan. Onthutsend, vooral omdat wij ons moeten bedenken dat een voorzichtige raming van het aantal broedparen in Nederland op 500.000 à 750.000 paren wordt geschat (Bijlsma 1979). In dat licht bezien vind ik dat het aantal jaarlijks bemachtigde Veldleeuweriken in Frankrijk desatreus, temeer daar de vastgelegde wetten de vangst met netten ver-

Veldleeuwerik als lokvogel. Let op het afgeschuurde zand waarop de vogel steeds heeft gefladderd. Geen water, geen voedsel...
Foto: Jaap Taapken.

bieden. Eigenlijk zou men voor elke Veldleeuwerik, die ons land verlaat, een kruisje moet maken en voor elke Veldleeuwerik die levend terugkeert de vlag uit moeten hangen!

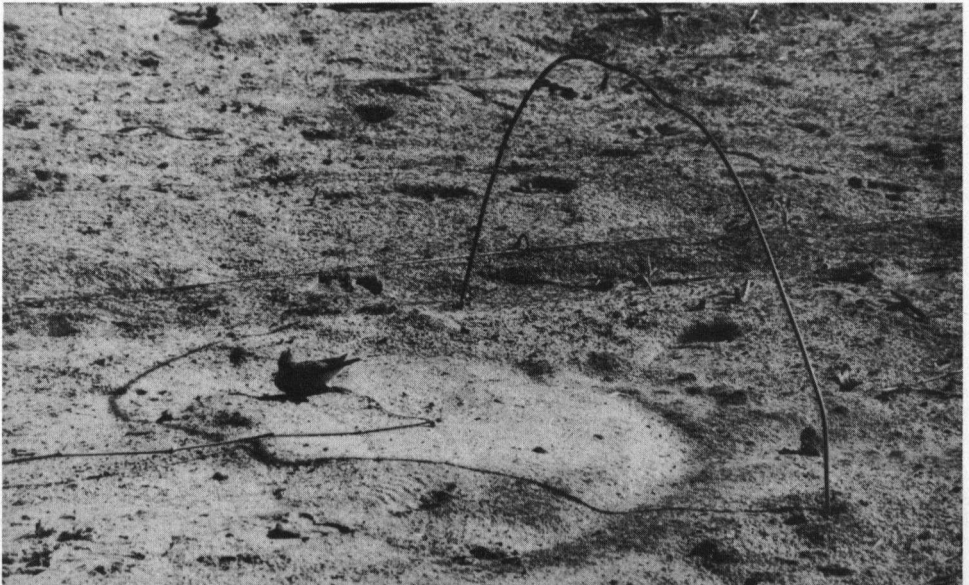
Boomleeuweriken

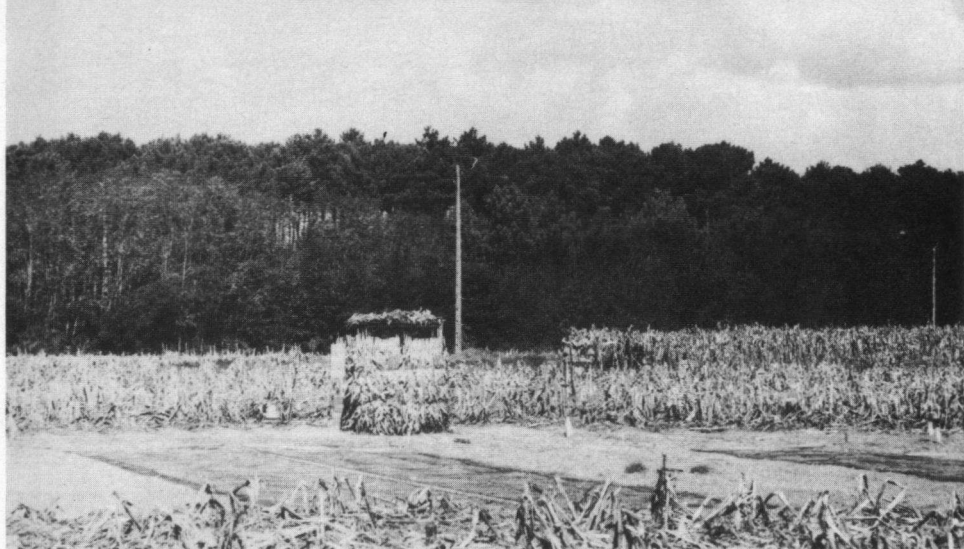
Uit gesprekken met vangers in Les Landes bleek ook dat de Boomleeuwerik een bijzonder gemakkelijk te vangen vogelsoort is, die zich vele malen gemakkelijker laat vangen dan de Veldleeuwerik. Bovendien trekken ze in kleinere troepjes of solitair en zijn dan volgens de vangers een vrijwel niet te missen prooi. De leeuwerikenvangst in Zuidwest-Frankrijk is volgens mij zonder enige twijfel één van de grootste oorzaken van de sterke achteruitgang van deze soort in West-Europa. Voor een buitenstaander is de leeuwerikenvangst bijzonder misleidend in Frankrijk. Niet

alleen het schieten, maar ook het vangen van vogels met netten en lokvogels wordt er 'chasse' genoemd. Bij internationale wettelijke regelingen wordt daar helaas vaak geen rekening mee gehouden. De vogelvangers hebben zich in Les Landes regionaal verenigd in de Union Landaise des Chasses Traditionnelles, terwijl de plaatselijke organisatie in Biscarrosse bijvoorbeeld de Association Communale de Chasse Agrée de Biscarrosse is. Aan lidmaatschapsgeld is men dan al zo'n FF 150 kwijt. Voor de jachtverzekering wordt daarbij nog ruim FF 100 betaald, terwijl velen dan nog lid zijn van een jagersvereniging of en jachtblad lezen. De aanschaf van de dure netten en de krachtige springveren voor de slagnetten, de cassette-bandjes met de lokroepen, de lokfluitjes maakt het geheel niet zo'n goedkope aangelegenheid. Voor elk

Veldleeuweriken in een verzamelkool op het veld bij de vangplaats.

Foto: Jaap Taapken.

Vangplaats in maisveld. Twee dubbele siagnetten op de voorgrond.

Foto: Jaap Taapken.

patroon wordt dan ook door de jager ook zo'n f 0,50 tot f 1.- betaald. Begrijpelijk is dat men die grote uitgaven niet doet om er nog geen tien Veldleeuweriken per seizoen mee te verschalken...

Uit terugmeldingen van geringde Veldleeuweriken blijkt dat de in Les Landes gevangen vogels uit Groot-Brittannië, de Benelux, Duitsland en Scandinavië afkomstig zijn. Ook blijkt uit de terugmeldingen dat er geringde Veldleeuweriken tot diep in december kunnen worden gevangen. De noordzijde van de Pyreneeën blijft gewoonlijk immers lang vorstvrij, terwijl de vogels soms de Pyreneeën overtrekken als het erg koud, maar weer direct terug zijn als het daar weer wat zachter wordt.

In de Benelux zijn het ook een van de eerste trekvogels die in het vroege voorjaar weer terugkomen. Omstreeks begin februari wordt meestal alweer de eerste zang gehoord.

Merkwaardige ontdekking bij aangifte

In het centrum van de leeuwerikenvangst zijn wij getuige geweest van de aangifte bij de Gendarmerie Nationale in de gemeente Biscarrosse-Plage door enkele Franse en Belgische vogelbeschermers dat er in deze gemeente geconstateerd werd dat met netten en lokvogels vogels werden gevangen. Aanvankelijk keken de drie dienstdoende politiebeambten wat ongelovig, zoals ze daarvan niets wisten dat zo iets in hun gemeente gebeurde. En dat terwijl je er letterlijk en figuurlijk struikelt over de netten.

Nadat men even een en ander in de stukken had nageslagen kwam men opgelucht terug met de mededeling dat er volgens de laatste gegevens, die men op het hoofdbureau van de Prefect had ontvangen (uit 1967), geen nieuwe instructies waren bijgekomen en dat derhalve geen ongeoorloofde handelingen worden gepleegd. Daarmee was de kous af,

'Cabane' in de zeeoep.

Foto: Jaap Taapken.

Zelfs op de eerste duinenrij aan het strand staan vanghutten...

Foto: Jaap Taapken.

de aangifte werd niet geaccepteerd en men kon weer gaan. Indien de mededeling van de Gendarmerie dus juist is geweest ligt hier de oorzaak bij de Prefect van het département of het arrondissement, die verzuimd heeft de Gendarmerie van de diverse gemeenten op de hoogte te houden van de ontwikkelingen van de juiste wettelijke voorschriften dienaangaande. Mijs Inziens zit dus hier de ware oorzaak van de mistoestanden, die wellicht nog door corruptie en politiek niet gemakkelijk tot klaarheid kan worden gebracht.

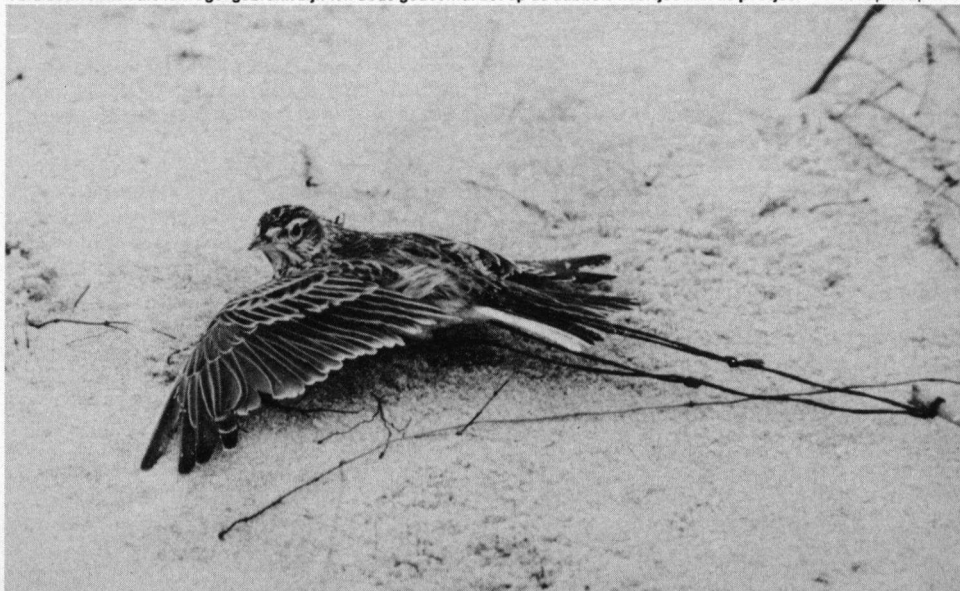
Lijsterjacht

De vangst van lijsters schijnt, voor zover wij dat eind oktober konden vaststellen, in Les Landes niet veel voor. Hier en daar troffen wij slagnetten aan waar lijsters als lokvogels waren gebruikt. De jacht op lijsters het geweer daarentegen is des te groter. In de gehele kuststroom tussen Nantes en Biarritz lopen

tijdens goede (maar ook op slechte) trekdagen duizenden mannen en jongens met geweren rond. In het bijzonder 's morgens vroeg en 's avonds voor zonsondergang en in de schemering. 's Morgens al vóór dat het licht wordt is het schieten op de gunstige plaatsen niet van de lucht. De lijsters voeden zich in die tijd vooral met de grote rijpe vruchten van de aardbeiboom. Vaak wordt er vóór en ná werktijd gejaagd, velen nemen een weekje vrij in de periode van Allerheiligen.

Ook mensen uit de stad, zoals de student uit Bordeaux, die wij spraken. Hij was samen met zijn grootvader een weekje jagen op Cap Ferret. Elke dag namen ze dan per man voor zo'n f 50,- aan patronen mee, die opgeschoten werden aan overtrekkende lijsters en eventueel andere vogelsoorten. Door de dichte begroeiing, vertelde hij ons, had hij slechts 40% van de geschoten vogels terug kunnen vinden in het dichte struikgewas. Een andere

Veldleeuweriken als lokvogel gebruikt zijn ten dode gedoemd. Let op de dubbele kootjes aan de pootjes. Foto: Jaap Taapken.

En zo zijn de koortjes aan de pootjes vastgebonden...
Foto: Jaap Taapken.

In een klein kooitje zitten een paar Kneutjes.
Foto: Jaap Taapken.

jager vertelde dat de begroeiing van Cap Ferret te dicht werd en dat als daar niet spoedig iets aan gedaan zou worden het met de vogeljacht spoedig gedaan zou zijn en in elk geval de mogelijkheid tot schieten sterk zou gaan verminderen. Een ander liet ons drie geweren zien, één voor kleine vogels, één voor Houtsnippen en nog en reservegeweer.

Over de jacht over watervogels, vooral in het Bassin d'Archachon en de traditionele jacht met hoog opstaande netten voor het vangen van Houtduiven hoop ik onze lezers een volgende gelegenheid wat meer te kunnen vertellen.

Dank

Mijn dank gaat uit aan Roger Arnhem en André Verstraeten, die mij vergezelden. Maar ook Alain Fleury en zijn assistent, die ons ter plekke adviseerden en begeleidden waar dit nodig was.

■ Jaap Taapken, Utrechtseweg 43, 1213 TL Hilversum.

Dit schokkende verslag vraagt om actie.

Dit najaar starten wij, samen met onze Belgische vrienden, met een grote actie om de massale leeuwerikenmoord in Zuidwest-Frankrijk een halt toe te kunnen roepen. Wij moeten onze Franse vogelbeschermers hier met veel geld ter zijde kunnen staan. Wij denken behalve aan het schrijven van protestbrieven aan vele instanties namens u allen, ook aan het samenstellen van geschriften en indien financieel haalbaar: het maken van een film, die de toestand in beeld moet brengen. Deze film kan dan weer dienen om meer mensen op dit gebeuren te attenderen, onder andere via de televisie, en hierdoor bovendien meer geldelijke bijdragen te kunnen ontvangen.

Bijdragen kunnen gestort worden op giro-nummer Actie-Comité 638 498 van het Actie-Comité Het Vogeljaar, Hilversum, onder vermelding 'voor behoud veldleuwerik'.

LITTERATUUR:

- Bijlsma, R.G. (1979): Veldleuwerik. In R.M. Teixeira: Atlas van de Nederlandse Broedvogels, bladzijde 231. 's Graveland.
 SEPANSO (1982): Chasses traditionnelles des oiseaux migrateurs dans le sud-ouest de la France. Sud-Ouest Nature. Hors série. Avril 82.
 Zink, Gerhard (1975): Der Zug europäischer Singvögel. Ein Atlas der Wiederfunde beringter Vögel. 2. Lieferung, Möggingen.